

NTI 1

MOLT PETITES I PETITES EMPRESES EN SECTORS D'ACTIVITAT DE RISC BAIX O MOLT BAIX

OBJECTE

Aquesta nota tècnica informativa (NTI) pretén aclarir les obligacions que deriven de la Llei 34/2008, del 18 de desembre, de la seguretat i la salut en el treball, i la seva adaptació a les molt petites i petites empreses (de menys de 10 treballadors).

Segons dades del Departament d'Estadística del Govern, un 72% de les empreses del país tenen menys de 5 treballadors i un 16% en tenen de 5 a 9. És a dir, Andorra presenta un teixit empresarial de gairebé el 90% de molt petites i petites empreses, que ocupen poc més del 30% dels llocs de treball totals.

Cal proposar una adaptació adequada a la realitat empresarial d'aquestes empreses, realitat que presenta característiques contraposades, com ara el fet de presentar recursos limitats per actuar però, alhora, disposar de certa agilitat per adaptar-se a noves necessitats. És a dir, empreses que han d'afrontar certs reptes però que també tenen la possibilitat d'aprofitar les seves potencialitats.

En tot cas, algunes d'aquestes empreses, especialment en sectors de risc, presenten uns índexs de sinistralitat elevats, retards en l'actuació preventiva i són poc exigents en cas d'assessorament extern –molts cops per manca de lideratge i coordinació–, fet que implica un compliment purament formal de la llei.

L'article 14 de la Llei 34/2008, del 18 de desembre, de la seguretat i la salut en el treball, fixa tres models d'organització per garantir el compliment del deure de prevenció i protecció: assumpció personal pel mateix empresari, designació de treballadors i concert amb una empresa de servei de prevenció aliè. I cal que l'empresari conegui aquestes possibilitats per tal que pugui escollir la que més s'adapta a les seves necessitats.

Aquesta nota tècnica informativa se centra en la possibilitat que l'empresari assumeixi personalment la gestió preventiva, amb l'objectiu de facilitar l'adaptació a la llei de les molt petites i petites empreses que actuen en sectors d'activitat on es pot suposar que el risc és baix o molt baix, ja que en cas contrari, l'empresari està obligat a concertar la gestió de l'activitat preventiva amb una empresa de servei de prevenció aliè o a designar treballadors.

Cal deixar clar que es consideren activitats de risc baix o molt baix les que es troben fora de l'àmbit de l'annex 1 de la Llei (activitats perilloses, insalubres o nocives pels elements, processos o substàncies que es manipulen), que presenten uns riscos trivials o lleus i on la probabilitat que l'accident es materialitzi és baixa o poc probable. En l'annex es presenta una llista no exhaustiva de casos en què la prevenció podria ser assumida pel mateix empresari.

Aquestes activitats comporten, en la gran majoria de casos, una avaluació elemental de riscos, i el mateix empresari, amb sentit comú i l'ajuda d'una guia tècnica, hauria de ser capaç d'identificar i avaluar els riscos de la seva empresa.

El mateix empresari pot assumir bona part de l'activitat preventiva sempre que compleixi les condicions següents:

- Tenir menys de 10 treballadors.
- Exercir la seva activitat en el centre de treball.
- Tenir les capacitats necessàries per dur a terme les funcions preventives. En aquest cas s'entén que disposa com a mínim del nivell bàsic de 50 h de formació.

DESENVOLUPAMENT

1r. Avaluació de riscos i planificació de l'activitat preventiva

Una persona formada amb el nivell bàsic només pot fer avaluacions elementals de riscos i establir mesures preventives del mateix caràcter.

Si l'avaluació de riscos i la planificació de l'activitat preventiva de l'empresa – d'acord amb les característiques del centre de treball i el tipus d'activitat que s'hi desenvolupa– es pot considerar elemental, sota el criteri i la responsabilitat del mateix empresari, ell mateix podrà realitzar l'avaluació de riscos, amb el benentès que qualsevol actuació tècnica que necessiti mesuraments i interpretacions caldrà que la faci un servei de prevenció aliè.

Aquesta avaluació de riscos i la planificació de l'activitat preventiva cal que l'empresari les realitzi d'acord amb protocols, formularis o llistes de control de riscos elaborats pel Departament de Treball de Govern d'Andorra, pels serveis de prevenció aliè autoritzats per actuar al país o per organitzacions reconegudes en l'àmbit de la seguretat laboral (portal web “prevencion10” de l'INSHT –Espanya–, INRS –França–, EU-OSHA –Agència Europea per a la Seguretat i la Salut Laboral–...).

En qualsevol cas, l'empresari que triï aquesta opció s'haurà de sotmetre, d'acord amb l'article 18 de la Llei 34/2008, de 18 de desembre, de la seguretat i la salut en el treball, a un control extern –una auditoria– cada cinc anys amb l'objectiu de comprovar com s'han fet l'avaluació inicial, les avaluacions periòdiques i analitzar-ne els resultats.

Aquesta auditoria, que realitzaran empreses homologades en prevenció les característiques de les quals encara s'han de definir reglamentàriament, ha de garantir el control sobre la tasca realitzada per l'empresari amb la finalitat de corregir, si escau, les mancances o deficiències detectades.

2n. Informació i formació dels treballadors

L'empresari, d'acord amb les funcions del nivell bàsic, no està capacitada per fer activitats de formació. Tot i això, sí que està capacitada per promoure els comportaments segurs i la utilització correcta d'equips de treball i de protecció, i fomentar l'interès i la cooperació dels treballadors en l'acció preventiva. Per això, amb aquest esperit de "promoció", s'entén que podrà facilitar les informacions i instruccions necessàries per assolir aquests objectius.

Com que l'article 28 de la Llei 34/2008, del 18 de desembre, de la seguretat i la salut en el treball preveu que la formació es pugui donar en forma d'informacions i instruccions, s'entén que, per les característiques dels riscos que es poden presentar en aquestes empreses, l'empresari pot complir la seva responsabilitat de formació i d'informació proporcionant la documentació necessària als treballadors per tal que en siguin coneixedors. És a dir, compleix l'obligació de formació mitjançant la promoció de comportaments segurs establerts en aquesta documentació.

Ara bé, aquesta documentació hauria de ser tècnicament apropiada i la suficient i necessària per al lloc de treball considerat. A més a més, cal que sigui concreta, exclusiva i única per a cada lloc de treball, atès que la formació cal adaptar-la al màxim a les particularitats del lloc de treball i a la seva avaluació de riscos.

Per això l'empresari ha de proporcionar documentació elaborada per serveis de prevenció aliens autoritzats per actuar al país o centres autoritzats per dur a terme activitats formatives en l'àmbit de la seguretat i la salut en el treball.

Per no caure en un pur compliment formal del procés de formació, l'empresari ha d'estar en condicions de poder justificar que ha lliurat aquesta documentació, assegurar-se que el treballador l'ha llegida i l'ha entesa i donar-li l'oportunitat de poder expressar els seus dubtes o demanar aclariments.

Per això, i malgrat que l'article 28 de la Llei 34/2008 no obliga a certificar o acreditar aquesta formació, caldria que el treballador signés un document en senyal que ha rebut, ha llegit i ha entès la documentació. També seria

recomanable que es preveïés una prova de validació, senzilla i bàsica, que haurien de passar els treballadors després d'haver rebut la informació.

En cas d'haver d'informar de qüestions més específiques i de dificultat tècnica, caldrà que ho faci un servei de prevenció aliè o una empresa formadora autoritzada.

3r. Control de les condicions de treball i de l'activitat dels treballadors

L'empresari és qui millor coneix les característiques del centre de treball i el tipus d'activitat que s'hi desenvolupa. Qui millor que ell, un cop format en prevenció de riscos laborals, per poder controlar com es treballa, corregir les situacions perilloses i promoure actuacions preventives bàsiques.

Precisament, el fet d'exigir que l'empresari exerceixi la seva activitat en el mateix centre de treball, va en aquest sentit. Pot estar pendent in situ i permanentment de l'activitat dels treballadors; fer observacions planejades d'aquesta activitat; inspeccionar i revisar periòdicament les instal·lacions, els equips i els llocs de treball, i fer un control específic sobre riscos bàsics higiènics, ergonòmics i psicosocials.

4t. Vigilància de la salut

Aquesta activitat s'ha de concertar obligatòriament amb una empresa de servei de prevenció aliè.

Cal tenir en compte, però, que d'acord amb el Reglament que regula els serveis de salut laboral, a priori els exàmens de salut laboral no són obligatoris, excepte per als menors d'edat, els treballadors especialment sensibles, després d'una baixa de més de 6 mesos i quan el reconeixement mèdic és imprescindible per verificar si l'estat de salut de la persona pot ser un risc per a si mateixa, per a altres treballadors o per a altres persones alienes a l'empresa.

Així doncs, l'empresari únicament té l'obligació de proposar les revisions mèdiques, i els treballadors de decidir si les accepten, d'acord amb les

periodicitats detallades en el mateix Reglament, llevat que hi hagi factors que justifiquin altres periodicitats.

5è. Control d'emergències

En el cas de locals reduïts –normalment amb una sola porta d'accés, amb poca càrrega de foc i sense cap complicació pel que fa a evacuació– el pla d'emergència pot ser, en la gran majoria de casos, un document molt senzill i on, fins i tot, cal valorar si té sentit fer un simulacre.

L'empresari s'ha d'assegurar que compleix íntegrament el que s'estableix en matèria de seguretat contra incendis i evacuacions, aplicant la legislació vigent així com les novetats o modificacions legals en aquest sentit.

Ha de preveure, si escau, la coordinació de l'evacuació amb altres empreses en cas que el centre de treball comparteixi edifici o superfície amb altres centres de treball. Aquesta coordinació l'ha d'establir especialment a qui li correspon gestionar l'emergència.

Cal recordar que l'empresari, d'acord amb la formació de nivell bàsic, està capacitat per actuar en cas d'emergència i primers auxilis, i gestionar les primeres intervencions.

6è. Investigació d'accidents

L'accident laboral es pot produir fonamentalment per tres raons: deficiències materials, organització deficient del treball o negligència del treballador.

És responsabilitat de l'empresari controlar les deficiències materials i l'organització deficient del treball, d'acord amb l'avaluació de riscos i la planificació de l'activitat preventiva.

D'acord amb el que s'ha exposat en l'apartat de l'avaluació de riscos d'aquesta nota tècnica informativa, el mateix empresari pot realitzar aquesta investigació, sempre que la complexitat tècnica de l'accident no requereixi la intervenció d'un servei de prevenció aliè.

Per tant, té sentit, en els casos que escaigui, que l'empresari pugui realitzar la investigació dels accidents que es produeixin, perquè no són més que deficiències de l'activitat preventiva gestionada per ell mateix per tal d'implementar les mesures preventives per evitar-los en el futur.

Caldrà que l'empresari utilitzi, per realitzar la investigació d'accidents, models elaborats pel Departament de Treball, per serveis de prevenció aliens autoritzats per actuar al país o organitzacions reconegudes en l'àmbit de la seguretat laboral (Notes tècniques de prevenció de l'INSHT –Espanya–, INRS –França–, EU-OSHA –Agència Europea per a la Seguretat i la Salut Laboral–...).

Cal recordar que la investigació d'un accident va més enllà d'aclarir les circumstàncies i causes de l'accident. Aquest exercici ha de comportar mesures correctores i una revisió de l'avaluació de riscos, implementant-la o completant-la en funció dels resultats assolits. S'evitarà així el fet inacceptable que un mateix accident laboral es repeteixi diverses vegades en una mateixa empresa.

7è. Cooperació i coordinació

Aquest aspecte queda àmpliament descrit en l'NTI 2.

La cooperació i coordinació cal implantar-la quan en un mateix centre de treball hi siguin presents treballadors de diverses empreses i els riscos dels uns i els altres puguin afectar-los. El que bàsicament es demana en aquest cas és que es faci un intercanvi d'informació respecte als riscos que cada empresa introdueix al centre de treball i que aquesta informació sigui comunicada als seus treballadors per tal que tots els treballadors estiguin assabentats dels riscos als quals estaran confrontats.

En cas que l'empresari titular decideixi que la seva empresa participi o ajudi en els treballs contractats, assumirà la responsabilitat d'empresari principal i haurà de demanar que l'empresa que ha contractat estigui al corrent del compliment de la llei (avaluació de riscos, planificació de l'activitat preventiva, formació i informació

dels treballadors i equips de protecció individual lliurats als treballadors que participen en els treballs).

Certament, en els casos senzills, l'empresari pot assumir la gestió de la cooperació i coordinació de les activitats. Ara bé, la llei marca en quins casos la coordinació esdevé complexa i quan és necessari que s'assignin una o més persones per dur a terme el control de la coordinació:

- Quan una de les empreses faci activitats considerades perilloses.
- Quan sigui difícil controlar les interaccions de totes les activitats.
- Quan la coordinació d'activitats sigui especialment difícil a conseqüència del nombre d'empreses, del tipus d'activitats desenvolupades i de les característiques del centre de treball.

En aquests casos, l'empresari ha de recórrer a un tècnic amb formació específica en matèria de prevenció o uns coneixements, qualificació i experiència en relació amb els treballs que s'han de coordinar.

Val a dir que en cas de dubte sobre la gestió de la cooperació i coordinació, l'empresari ha de recórrer a un assessorament tècnic específic.

8è. Responsabilitats assumides per l'empresari

Exposats els temes més notoris de l'activitat preventiva, cal deixar palès que l'empresari (format amb el nivell bàsic, que treballa al negoci, que disposa de menys de 10 treballadors i que l'activitat del negoci comporta riscos baixos o molt baixos) podrà gestionar, sota la seva responsabilitat, bona part de l'activitat preventiva.

I diem sota la seva responsabilitat perquè l'empresari, d'acord amb l'article 5 de la Llei 34/2008, del 18 de desembre, de la seguretat i la salut en el treball, assumeix aquesta responsabilitat excepte quan el fet danyós es derivi de circumstàncies que li siguin alienes, anormals o imprevisibles o de fets excepcionals, les conseqüències dels quals no s'hagin pogut evitar malgrat tota la diligència emprada, i en general el cas fortuït o la força major, o bé en cas d'imprudència

exclusivament imputable a la persona treballadora, sempre que hagi rebut informació i formació específica en matèria de riscos laborals, que hagi tingut al seu abast les mesures de seguretat i els equips de protecció adients per a la seva feina i que l'empresari hagi emprat mesures de vigilància raonables en relació amb la correcta aplicació i utilització d'aquests equips.

En tot cas, cal que l'empresari sigui conscient del seguit de tasques i responsabilitats que comporta gestionar internament l'activitat preventiva. Certament, ha de ser conscient que aquesta activitat no es pot contemplar com un pur formalisme, perquè serà obligatori que cada 5 anys l'empresa se sotmeti a una auditoria on es controlarà que l'activitat preventiva ha estat degudament gestionada.

La gestió de l'activitat preventiva comporta un temps de dedicació constant, perquè el que s'espera d'una gestió adient de l'activitat preventiva és:

- Que es realitzi l'avaluació inicial de riscos del lloc de treball i la seva revisió quan escaigui.
- Que es planifiqui i s'actualitzi l'activitat preventiva per cercar la millora contínua.
- Que es planifiqui i es realitzi la formació i informació dels treballadors, que es controli que ho entenen i que n'estan assabentats.
- Que es faci un control efectiu i raonable de les condicions de treball dels empleats i es proposin millores contínues en cas de detectar mancances.
- Que es gestioni la vigilància de la salut a través del corresponent servei de prevenció.
- Que es gestionin les emergències i es vetlli perquè els mitjans d'emergència estiguin en condicions.
- Que s'efectuï la corresponent investigació dels accidents i s'implementin les accions correctores.
- Que es gestionin la cooperació i la coordinació en cas que en algun moment determinat hagin de coincidir amb una altra empresa en el lloc de treball o per dur a terme conjuntament certes activitats.

- Que s'actualitzi tota la documentació derivada de l'activitat preventiva, mantenint-se al dia de les novetats i els canvis legals o reglamentaris. Caldrà preveure fer els reciclatges o els complements de formació necessaris.

L'empresari, com a tècnic de nivell bàsic, tindrà certes limitacions tècniques que no podrà sobrepassar, i per això, quan sigui necessari, haurà de contractar una empresa de servei de prevenció aliè per realitzar certes activitats que ell mateix no pot assumir.

És important remarcar també que l'empresari que es gestioni ell mateix l'activitat preventiva ha de vetllar perquè la seva formació de nivell bàsic no quedi obsoleta. Certament, en el programa de formació s'inclou la descripció del marc normatiu en matèria de seguretat en el treball i metodologies de control de riscos elementals que són susceptibles de canviar o evolucionar.

Cal, per tant, que l'empresari sigui conscient que la gestió de l'activitat preventiva requereix igualment estar perfectament informat respecte de la legislació, la reglamentació i les metodologies vigents en qüestions relacionades amb la prevenció de riscos laborals, atès que haurà de tenir en compte el contingut legal exigible però també les novetats i modificacions per aplicar correctament una bona gestió preventiva a l'empresa.

D'altra banda, el nivell bàsic també disposa de coneixements dels riscos específics del sector d'activitat i en prevenció i socors cívics, que cal igualment reciclar, ja que són susceptibles de canviar segons l'evolució de l'empresa.

NOTA

El contingut d'aquesta nota tècnica informativa té caràcter orientatiu, i expressa exclusivament el parer del Servei d'Inspecció de Treball. En tot cas, la competència d'interpretació de les normes laborals està atribuïda als tribunals.

Escaldes-Engordany, 10 d'abril del 2013

El Servei d'Inspecció de Treball

ANNEX 1: LLISTA NO EXHAUSTIVA DE CASOS EN QUÈ L'ACTIVITAT PREVENTIVA PODRIA SER GESTIONADA PEL MATEIX EMPRESARI

NOTA IMPORTANT. Les activitats comercials mencionades en aquesta llista no exhaustiva són les que normalment presenten riscos lleus o molt lleus. No obstant això, és important que cap màquina, procediment o activitat paral·lela no comprometi la seguretat dels treballadors i aquest compromís no pugui ser valorat pel mateix empresari.

Per tant, l'empresari podrà gestionar l'activitat preventiva en aquests negocis si:

- Disposa de formació específica (50 h com a mínim) en prevenció de riscos laborals.
- Es tenen menys de 10 treballadors.
- L'empresari treballa al centre de treball de manera permanent.
- No es presenten perills o activitats paral·leles més perilloses (tallers o laboratoris), insalubres o que generin esforços importants (moviment de càrregues de pesos considerables), màquines o procediments de treball amb riscos importants.

Oficines	Floristeries
Botigues d'articles esportius ¹	Botigues de roba ²
Botigues de llibres	Botigues de fruita i verdura
Botigues de foto-ràdio, informàtica i electrònica en general ¹	Botigues de records turístics, segells o monedes
Òptiques ¹	Farmàcies ³ i herbolaris
Botigues de llaminadures i dolços	Estancs
Botigues de begudes	Botigues de joguines
Sabateries ¹	Joieries i rellotgeries ¹
Perfumeries	Papereries

¹: sempre que no disposin de taller.

²: sempre que no disposin de secció de retocs amb maquinària perillosa.

³: sempre que no disposin de laboratoris o sales de preparacions.